

YTTRANDE

SOU 2020:70

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 11 mars, 2021

Remissyttrande över betänkandet "Fast omsorgskontakt i hemtjänsten" (SOU 2020:70)

Riksförbundet PensionärsGemenskap – RPG har bjudits in att yttra sig över rubricerat betänkande och lämnar följande yttrande.

Inledning

Förslagen i betänkandet "Fast omsorgskontakt i hemtjänsten" syftar till att anpassa stöd och hjälp efter den enskildes behov och önskemål. Rollen tillför kontinuitet i vård- och omsorg men ger också ett stort mått av ökad trygghet för omsorgstagare, anhöriga och personal. I högre ålder tenderar skyddsnäten runt omsorgstagare att tunnas ut. Risken för multisjukdom ökar och vänner som en gång fanns som stöd faller successivt bort. Anhöriga kan bo på annan ort.

Rollen som fast omsorgskontakt ger möjlighet att utvecklas inom yrket undersköterska och erbjuder en ny karriärväg. RPG understryker vikten av att rollen innehas av legitimerade undersköterskor. Andelen äldre omsorgstagare väntas öka kraftigt inom tio år. För att ge dessa professionell hjälp av utbildad personal bör staten stimulera till att fler personer utbildar sig till undersköterska genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Bland annat är avsaknaden av karriärvägar en anledning till att personal inte stannar kvar inom yrken i äldreomsorgen.

RPG anser att utredningen genomfört ett gediget arbete och att förslagen i stort är mycket bra. Det är ett viktigt steg i det fortsatta arbetet mot att utveckla en äldreomsorg i världsklass. RPG ger här sina kommentarer på de enskilda förslagen i utredningen.

Utredningens förslag

- *RPG bifaller utredningens förslag att äldre personer som beviljats hemtjänst ska erbjudas en fast omsorgskontakt som regleras i lag och att lagen träder ikraft 1 januari 2022, men med RPG:s reservation att samtliga oavsett ålder inkluderas i lagförslaget. Vidare anser RPG att en fast omsorgskontakt ska återfinnas inom Socialtjänstlagen.*

RPG diskriminerar inte på grundval av ålder. I direktivet till utredningen definieras omsorgstagare till personer som är 65 år eller äldre. I utredningen anges att 10 % av personer med beviljad hemtjänst är yngre än 65 år.

RPG vill därför att även personer under 65 år inkluderas i utredningens förslag. MS, ALS, demens, stroke, långtidscovid, allvarliga olyckor och andra sjukdomstillstånd har ingen åldersgräns. Alla kan ha lika mycket behov av en fast omsorgskontakt oavsett ålder eller hur mycket en närstående har möjlighet att hjälpa till. Omsorgskontakten kan dessutom vara ett stort stöd till anhöriga.

RPG finner det viktigt att vården och omsorgen är jämställd och jämlik i hela landet. Genom att reglera i lag får alla i Sverige med beviljad hemtjänst möjlighet till en fast omsorgskontakt. Fast omsorgskontakt i hemtjänsten bör regleras via Socialtjänstlagen där även hemtjänsten är placerad.

- *RPG bifaller utredningens förslag att som fast omsorgskontakt får bara den utses som innehar yrkestiteln undersköterska i enlighet med SOU 2019:20 och Ds 2020:15.*

Roller som fast omsorgskontakt infattar många olika typer av ansvarfulla arbetsuppgifter som kräver kunskap, empati och flexibilitet. Utredningen räknar upp ett stort antal arbetsuppgifter varav några är att kunna göra rätt bedömningar i olika omsorgssituationer, känna igen skiftningar i hälso- och funktionstillstånd, hantera medicinska uppgifter på ett patientsäkert sätt och veta när andra yrkesgrupper bör sättas in. RPG delar utredningens analys att det är nödvändigt att koppla en gemensam kompetensstandard till den fasta omsorgskontakten roll för att säkerställa en trygg och säker omsorg.

SKR skriver i ett särskilt yttrande, att de önskar en bredare skrivning av kravet på utbildning med bland annat en hänvisning till att man inte vet hur vård och omsorg ser ut 10 år och framåt. RPG menar att liksom övriga yrken i samhället, måste yrket undersköterska gå i takt med samhällsutvecklingen och att utbildning och vidareutbildning är uppdaterad och sker löpande.

Utbildningens innehåll måste spegla nya krav och metoder liksom det görs i övrig utbildning inom många yrken. Idag råder brist på personal inom äldreomsorgen. För att öka attraktiviteten behöver det bland andra åtgärder finnas ytterligare utvecklingsmöjligheter för utbildad personal. Rollen som fast omsorgskontakt kan vara en sådan. Staten behöver också genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder styra så att fler utbildar sig till undersköterska. Differentierad lönesättning, förbättrade arbetsvillkor och kontinuerlig vidareutbildning är några delar som bidrar till att öka attraktionen att välja yrken inom äldreomsorgen och även till att öka antalet som vidareutbildar sig till undersköterska.

- ***RPG avstyrker förslaget att ikraftträdandet av kravet på den fasta omsorgskontakten sker först 1 januari 2030.***

Utredningen föreslår att en fast omsorgskontakt i äldreomsorgen regleras i lag som ska träda i kraft 1 januari 2022 samtidigt som utredningen menar att det inte behövs ställas några krav på utbildning eller yrkeslegitimation under åtta år. Det är direkt skadligt menar RPG och kan utsätta omsorgstagare för stora risker och otrygghet. Istället bör utredningens förslag i utredningen "Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20)" gälla där övergångsperioden föreslogs vara fem år, dvs 1 januari 2025. Vi hänvisar till RPG:s tidigare yttrande av DS 2020:15 "Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser".

Syftet med en reglering av yrket undersköterska är att öka kompetensen, höja yrkets status och öka säkerheten för landets omsorgstagare. Som jämförelse kan nämnas legitimationssystemet för lärare och förskollärare 2011 där övergångsperioden var ca 5 år. Lärare fick själva styrka sin kompetens med betyg i olika ämnen. Valideringsprocessen för undersköterskor bör inte vara svårare. Dessutom går den digitala utvecklingen snabbt och 2025 finns AI-stöd som kan rationalisera valideringen om valideringsprocessen är en trång sektor. För att öka antalet personer som utbildar sig till undersköterska kan staten genom en mängd åtgärder stimulera fler att vidareutbilda sig till undersköterska. Vidare kan även den externa kommunikationen om yrken i äldreomsorgen beskrivas i mer positivt. Dagens medierapportering fokuserar många gånger på det negativa, trots att många som arbetar inom äldreomsorgen trivs bra och upplever sitt arbete som stimulerande och givande.

- *RPG bifaller utredningens förslag att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ta fram ett vägledningsmaterial som underlättar implementeringen av lagförslaget. Samt att det i uppdraget ingår att kommunicera och informera om det nya lagförslaget och utvärdera hur den nya lagen efterlevs och följa upp utvecklingen hos verksamheterna.*

Övrigt

Lagen om en fast omsorgskontakt i hemtjänsten bör placeras inom Socialtjänstlagen som idag reglerar hemtjänsten. Skrivningen "goda levnadsvillkor" som återfinns i Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) måste även skrivas in i Socialtjänstlagen (SOL). Goda levnadsvillkor bör gälla alla grupper i samhället oavsett ålder eller funktionsnedsättning. Vi kan inte diskriminera och låta vissa grupper prioriteras i exempelvis kommunernas fördelning av resurser då skrivningen i LSS ger företräde framför SOL. Jämför forskning gjord av professor Marta Szebehely kring kommuners prioritering av åtgärder inom LSS och SOL.

RPG vill också trycka på att den fasta omsorgskontakten i hemtjänsten är ett viktigt stöd för anhöriga. Det kan exempelvis vara att erbjuda utbildningar kring olika svåra sjukdomstillstånd som demenssjukdomar, ALS, MS med flera där anhöriga ofta lämnas ensamma utan stöd och utbildning. Det kan vara fristående utbildningsföretag som sköter utbildningarna, men att den fasta omsorgskontakten har samordningsansvaret och kan ge konkreta råd vart anhöriga kan vända sig.

Till sist vill RPG understryka vikten av att den fasta omsorgskontakten har goda språkkunskaper. Det gäller kunskaper i det svenska språket för att kunna stötta omsorgstagare som har svenska som modersmål. Även kunskaper i andra språk behöver kunna erbjudas till omsorgstagare som av olika skäl inte talar svenska.

Stockholm 11 mars 2021

Monica Blomberg
förbundsordförande RPG